Waarom sou die chemikus in Afrikaans publiseer?*

M.J. Pieterse

Watnavorsingskommissie, Posbus 824, Pretoria 0001

OPSOMMING

Die klem in die referaat val hoofsaaklik op die gebruik van Afrikaans in navorsingsartikels, verhandelings en proefskrifte en in die aanbieding van referate by nasionale en internasionale konferensies. Die verskillende Suid-Afrikaanse tydskrifte waarin chemie-artikels gepubliseer kan word, word behandel en met die nodige gegewens word aangedui hoe uiters min artikels in Afrikaans hierin verskyn. Daar word op die goeie internasionale dekking van hierdie tydskrifte deur middel van ekserpdienste verwys. Inligting word ook gegee oor die gebruik van Afrikaans in proefskrifte en verhandelings in die chemie-vakgebied aan die verskillende universiteite. Die gebruik van Afrikaans by nasionale en internasionale konferensies word toegelig. Ten slotte word die redes vir die min publikasies in Afrikaans aangevoer, en enkele gebiede waar die chemikus in die lig van die Akademie se doelstellings 'n groter rol ter bevordering van Afrikaans in sy vakgebied kan speel, word geïdentifiseer.

SUMMARY

Why should the chemist publish in Afrikaans?

In this paper the emphasis rests mainly on the use of Afrikaans in research articles, these and dissertations, and in the presentation of papers at national and international conferences. The paper deals with the various South African journals in which articles on chemistry may be published and data are provided indicating that extremely few Afrikaans articles appear in these journals. It is pointed out that these journals are thoroughly covered internationally by means of abstracting services. Information is provided on the use of Afrikaans in theses and dissertations on the subject of chemistry at the various universities. The use of Afrikaans at national and international conferences is discussed. Finally reasons are put forward to explain the low incidence of Afrikaans publications, and some areas are identified where the chemist, in view of the objectives of the Akademie, could to a larger extent promote the use of Afrikaans in his particular field.

1. INLEIDING

In sy rede oor Afrikaans as voertaal tydens die vyfde jaarvergadering van „De Zuid-Afrikaanse Akademie voor Taal, Letteren en Kunst” in 1914, het C.J. Langenhoven onder andere die volgende gesê: „Elke vreemde taal wat ons aanleer is vir ons in die eerste plaas 'n kunsmatige kode van klanke en klankmerke. Deur lang-herhaalde assosiasie word die vreemde woorde in ons gees meer en meer so vasgeheg aan die denksbeelde wat deur hulle gesimboliseer word, dat minder en minder bewuste poging nodig is om die kloof oor te stap tussen die idee en die merkteken van die idee. Maar nooit, tensy ons ganse omgewing verander, word die verband so 'n intieme as in die geval van ons moedertaal nie. Want dié het vooraf ons siel gevul: die vreemde indringer kan maar in soverre dieselfde plek inneem as hy die oorspronklike besitter kan uitdruk”.¹

Dit geld nog steeds, want ons diepste gevoelens, ons mooiste en grootste oomblikke, ons hartseer, ons vreugde, dit alles word die beste omskryf in ons moedertaal.

Wanneer die natuurwetenskaplike egter sy skepende werk wil bekendstel, het die medium verander van hierdie vol beskrywende en poëtiese taal na 'n vaktaal. Nou gaan dit om die oordrag van resultate en 'n kritiese beskouing daarvan. Die vraag ontstaan dan of ons moedertaal in sulke gevalle nog toereikend en geskik vir die oordrag is; of die nodige media bestaan om die oordrag in Afrikaans te doen; of dit die nodige trefkrag en erkenning plaaslik en internasionaal sal hê; of die gehoor miskien nie te klein sal wees nie – alles in aanmerking geneem is die vraag of dit die moeite werd is dat die skeikundige in Afrikaans sou publiseer?

Dit is bekend dat daar al baie keer oor hierdie onderwerp besin is, veral in die lig van die Akademie se doelstellings en bekronings. Trouens, tydens die jaarvergadering van die Akademie in 1975 het die destydse Voorsitter van die Akademie, wyle dr. C. van der

*Referaat gelewer tydens die jaarvergadering van die Afdeling Chemie op 8 Mei 1981.

Merwe Brink, die volgende onderwerp behandel: Waarom sou die wetenskaplike in Afrikaans publiseer?²² My onderwerp is net tot chemie beperk, maar dit is onvermydelik dat daar oorvleueling tussen die twee bydraes sal bestaan, want die beginsels bly dieselfde.

2. WAT SLUIT „PUBLIKASIES” ALLES IN

Publikasies word gewoonlik in drie hoofgroepe verdeel, naamlik:

- navorsingsartikels;
- oorsigsartikels en artikels van algemene chemiese belang (insluitende handboeke); en
- populêr-vakkundige artikels

Vir die doel van hierdie bydrae gaan ek my hoofsaaklik op die eerste groep, dit wil sê navorsingsartikels, toespits. Saam hiermee wil ek egter ook twee ander metodes van oordrag van inligting bespreek wat ek meen van direkte belang is vir die onderwerp, naamlik

- verhandelings en proefskrifte; en
- referate by nasionale en internasionale konferensies.

3. NAVORSINGSARTIKELS IN S.A. WETENSKAPLIKE TYDSKRIFTE

Die tydskrif in Suid-Afrika wat uitsluitlik navorsingsartikels in die chemie-vakgebied publiseer, is die *SA Tydskrif vir Chemie*. Daar is egter ook ander tydskrifte waarin sulke artikels gepubliseer kan word, en dan is daar natuurlik verskeie ander tydskrifte waar die chemie in 'n toegepaste veld beslag kry.

3.1 S.A. Tydskrif vir Chemie

Hierdie tydskrif word deur die Buro vir Wetenskaplike Publikasies van die Stigting vir Onderwys, Wetenskap en Tegnologie uitgegee en het die *Joernaal van die S.A. Chemiese Instituut* wat in 1948 ontstaan het, vervang. Die tydskrif publiseer „oorspronklike werk op al die gebiede van die chemie. Langer bydraes of kort mededelings en soms ook kritiese oorsigsartikels kan gepubliseer word”. Artikels in Engels en Afrikaans word aangeneem.

3.2 Tydskrif vir Natuurwetenskappe

Hierdie tydskrif van die S.A. Akademie vir Wetenskap en Kuns wat sedert 1950 verskyn, neem bydraes aan op elke natuurwetenskaplike gebied en sedert 1960 ook bydraes in Engels. *Tegnikon*, wat ook deur die Akademie uitgegee word, maak voorsiening vir oorsigsartikels en vir vakkundige bydraes van algemene wetenskaplike belang in Afrikaans. Hierdie tydskrif val egter nie in die kategorieë soos voorheen besluit nie en sal nie verder hier bespreek word nie.

3.3 Ander tydskrifte

Dit is algemeen bekend dat die chemie in 'n baie wye veld toepassing vind, en ek wil net enkele tydskrifte by name noem as voorbeeld waar artikels met 'n baie sterk chemieverband gepubliseer kan word.

3.3.1 ChemSA

Hierdie tydskrif, wat in groot mate vir die chemiese ingenieur voorsiening maak, publiseer hoofsaaklik artikels van algemene vakkundige belang en oorsigsartikels. Dit is die amptelike tydskrif vir die SA Instituut vir Chemiese Ingenieurs, die SA Chemiese Instituut en die Vereniging van die Transvaalse Chemiese Vervaardigers. Dit is uitsluitlik in Engels maar daar het al met uitsondering bydraes in Afrikaans verskyn.

3.3.2 Water SA

Hierdie tydskrif, wat in April 1975 deur die Waternavorsingskommissie gestig is, verskyn kwartaaliks en bevat oorspronklike navorsingsartikels en oorsigsartikels oor alle aspekte van die waterwetenskap. Artikels in Afrikaans en Engels word aangeneem. Die multidissiplinêre aard van die tydskrif word veral daarin weerspieël dat dit deur 15 ekserpdienste gedek word. Dit het dus wêreldwye dekking, en verder kan ook genoem word dat dit meer as 400 buitelandse in-tekenare het.

3.3.3 Agrochemophysica

Agrochemophysica, wat vir die eerste keer in 1969 verskyn het, bedien die landbouwetenskappe en het 'n chemiese en fisiese inslag. Artikels verskyn in Afrikaans en Engels.

3.3.4 S.A. Tydskrif vir Wetenskap

Hierdie tydskrif wat in 1903 deur die S.A. Genootskap vir die Bevordering van die Wetenskap gestig is, publiseer alle soorte navorsingsmededelings. Die tydskrif is tot betreklik onlangs net in Engels uitgegee, maar nou word die titel en sekere aankondigings wel in albei landstale aangebied.

Die gevolgtrekking wat ek nou al graag wil maak, is dat daar genoeg publikasie-media vir chemici in Suid-Afrika bestaan om hulle resultate in Suid-Afrikaanse tydskrifte te publiseer – in Engels of Afrikaans.

4. WAT IS DIE POSISIE MET CHEMIE-ARTIKELS IN AFRIKAANS IN HIERDIE TYDSKRIFTE?

Om hierdie vraag te beantwoord, het ek na die *S.A. Tydskrif vir Chemie* (wat vir dié doel die belangrikste is), die *Tydskrif vir Natuurwetenskappe* en *Water SA* gekyk.

4.1 S.A. Tydskrif vir Chemie

In tabel 1 word die posisie ten opsigte van publikasies in Engels en Afrikaans uiteengesit. Verder word daar ook aangedui of die outeurs oorwegend Afrikaans- of Engelssprekend is, of albei tale verteenwoordig (met inagneming van organisasie).

Tabel 1 bevestig dus wat ons reeds weet, naamlik dat die Afrikaanssprekende skeikundige met absolute uitsonderings in hierdie tydskrif in Engels publiseer.

Dit is ook interessant om te noem dat by elkeen van die vyf artikels wat in die tydskrif gedurende die tydperk 1978–1980 in Afrikaans verskyn het, een bepaalde persoon betrokke was (ek kom later weer hierop terug).

TABEL 1

Artikels in die SA Tydskrif vir Chemie

Tydperk	Totale getal artikels	Engelse artikels	Afrikaanse artikels	Afrikaans-sprekende outeurs	Engels-sprekende outeurs	Afr.- en Eng.-sprekende outeurs
1973-1976	111	103	8	—	—	—
1977	34	34	0	9	21	4
1978	35	34	1	14	15	6
1979	38	35	3	13	18	7
1980	30	29	1	11	12	7

4.2 Water SA

Die posisie van Afrikaanse artikels in hierdie tydskrif word in tabel 2 weergegee.

TABEL 2

Artikels in Water SA vir die tydperk 1975-April 1981

Getal artikels	Getal „chemie”-artikels*	Artikels in Afrikaans	Artikels in Engels
163	34	4**	159

*Artikels met 'n chemiese inslag, byvoorbeeld chemiese kwaliteit, chemiese analyses, ens.

**Waaronder een wat 'n chemiese inslag het.

4.3 Tydskrif vir Natuurwetenskappe

Die chemie-artikels wat in hierdie tydskrif verskyn het, is in Afrikaans maar dit is van waarde om te let op die getalle wat hierby betrokke is. In tabel 3 word die posisie uiteengesit.

TABEL 3

Chemie-artikels in die Tydskrif vir Natuurwetenskappe

Jaar	Getal chemie-artikels	Jaar	Getal chemie-artikels
1960	1	1970	3
1962	3	1971	1
1963	3	1972	2
1964	3	1973	1
1965	1	1974	1
1966	1	1975	3
1967	1	1976	0
1968	1	1977	0
1969	3	1978	0
		1979	0
		1980	0

Uit tabel 3 blyk dat daar, eerstens relatief besonder min chemie-artikels in die *Tydskrif vir Natuurwetenskappe* verskyn en tweedens dat daar oor die afgelope vyf jaar geen chemie-artikels in die tydskrif verskyn het nie.

5. INTERNASIONALE DEKKING VAN DIE TYDSKRIFTE

Wanneer daar besin word oor publikasie in Afrikaans, is een van die eerste aspekte wat onder die oë gesien moet word die internasionale dekking en erkenning van die betrokke artikels. Die strewe na internasionale dekking is moontlik die oorheersende argument waarom soveel Suid-Afrikaanse chemici in buitelandse tydskrifte publiseer. Volgens die referaat van wyle dr. C. v.d. M. Brink waarna ek vroeër verwys het,¹ verskyn meer as 90% van die oorspronklike werk in chemie, fisika, wiskunde en sterrekunde in buitelandse tydskrifte. In hierdie verband is daar inderdaad 'n reusetaak om die posisie ten opsigte van ondersteuning van plaaslike tydskrifte te verhoog. Dit is egter 'n onderwerp op sy eie.

'n Soektog in *Chemical Abstracts* bring enkele interessante gegewens na vore soos in tabel 4 aangedui word.

In die lig van die besonder min Afrikaanse artikels in die tydskrifte wat reeds bespreek is, is die getal soos in tabel 4 aangedui verrassend hoog. Daarom is daar

TABEL 4

Dekking in *Chemical Abstracts* van artikels deur Suid-Afrikaanse outeurs

Tydperk	Getal artikels deur S.A. outeurs	Getal artikels in Engels	Getal artikels in Afrikaans
1967-1971	2 688	2 605	83 (3,1%)
1972-1976	3 946	3 830	116 (2,9%)
1977-1979	4 297	4 177	120 (2,8%)
1980-1981 (April)	1 608	1 554	54 (3,4%)

wat die syfers van 1980/81 betref nagegaan watter tydskrifte betrokke is.

So 'n opname het eerstens aan die lig gebring dat 'n groot verskeidenheid van Suid-Afrikaanse tydskrifte deur *Chemical Abstracts* bedien word. Tweedens blyk dit dat die Afrikaanse artikels hoofsaaklik uit tydskrifte soos die volgende kom: *Agrochemophysica*, *Aproplantae* en verskeie ander landboutydskrifte, *S.A. Mediese Tydskrif*, *Annale van Geologiese Opname*, *Spektrum*, ens.

Die soektog in *Chemical Abstracts* kon ongelukkig nie aantoon hoeveel van die totale aantal artikels in Suid-Afrikaanse tydskrifte verskyn het nie.

Die belangrike punt hier is dat Suid-Afrikaanse tydskrifte goed in *Chemical Abstracts* gedek word en verder dat artikels in Afrikaans dieselfde dekking geniet.

6. PROEFSKRIFTE EN VERHANDELINGS

Die gebruik van Afrikaans in proefskrifte en verhandelings gee 'n verdere aanduiding van die betrokkenheid van Afrikaans in die verslagdoening en oordrag van inligting in die vakgebied chemie.

Daar moet in gedagte gehou word dat opleiding tot die magistersgraad in die natuurwetenskappe geskied aan die meeste universiteite in die voertaal van die universiteit. Die oorgrote meerderheid van die doktorsale kandidate promoveer egter op grond van werk wat buite die universiteitslaboratoria uitgevoer word en wat dikwels Engels georiënteerd is.

Die Ferdinand Postma-biblioteek aan die P.U. vir C.H.O. hou sedert 1942 'n katalogus by van verhandelings en proefskrifte wat aan S.A. universiteite uitgegee word.³ Die volgende tabelle dui die inligting in hierdie verband aan.

TABEL 5

Proefskrifte en verhandelinge vir alle universiteite vir die tydperk 1942–1958

Vakgebied	Taal van aanbidding	
	Afrikaans	Engels
1. Natuurwetenskappe (w.o. chemie, fisika, wiskunde, biologiese wetenskappe, aardwetenskappe, sterrekunde en landmeetkunde)	227	689
2. Geneeskunde (w.o. anatomie, fisiologie en ander basiese mediese wetenskappe)	50	202
3. Veeartsenykunde	0	14
4. Landbouwetenskappe	95	72
5. Ingenieurswese (w.o. landbou-ingenieurswese)	7	160

TABEL 6

Proefskrifte en verhandelinge vir alle universiteite vir die tydperk 1960–1973

Vakgebied	Taal van aanbidding	
	Afrikaans	Engels
Chemie	305	455
Fisika	177	242
Geologie	39	250
Dierkunde (met entomologie)	66	255
Plantkunde	91	90
Landbouwetenskappe (w.o. bosbou en mikrobiologie)	523	354
Geneeskunde (w.o. basiese mediese wetenskappe)	52	293
Ingenieurswese (met landbou-ingenieurswese)	106	489
Sielkunde	318	242

Uit tabelle 7 en 8 kan die volgende gevolgtrekkings gemaak word (dit moet steeds gesien word teen die agtergrond dat hierdie universiteite Afrikaans as medium vir onderrig het):

- Proefskrifte en verhandelings in chemie in Afrikaans is baie meer as in Engels: Van 1960–1963 is die verhouding ongeveer 3,2:1 en in 1974–1978 ongeveer 2,7:1.
- Daar is heelwat verskille tussen die betrokke universiteite.
- Chemie vergelyk gunstig met sekere ander vakgebiede.

7. REFERATE BY KONFERENSIES

Hier wil ek graag onderskei tussen internasionale en nasionale konferensies in Suid-Afrika.

In eersgenoemde geval, dit wil sê waarheen buitelanders as sprekers en gaste genooi is, is dit moeilik om te verwag dat Afrikaans gepraat word as daar nie tolkdienste is om Afrikaans na Engels te vertaal nie. So 'n internasionale konferensie, waar daar nie tolkdienste is nie, is nie 'n geskikte geleentheid om Afrikaans te bevorder nie. Die gebruik van Engels deur Afrikaanstaliges by sulke konferensies moet dus nie as miskiening van die moedertaal gesien word nie, want dit is nie 'n forum vir taalbevordering nie. Die gebruik van tolkdienste by sulke konferensies kan die posisie verander. In hierdie verband wil ek graag hulde bring aan wyle dr. Brink, wat deur sy bemoeienis sulke dienste laat ontwikkel het. Die vraag ontstaan egter of sulke dienste inderdaad benut word? Dit is 'n aangeleentheid wat sekerlik verdere aandag behoort te geniet.

'n Ander aangeleentheid wat somtyds ietwat verwarring skep in verband met internasionale konferensies en wat verdere aandag behoort te geniet, is die wyse waarop uitnodigings om referate aan te bied, gemaak

TABEL 7

Proefskrifte en verhandelinge 1960-1973 (in tabel 6) aan die vier groot Afrikaanse universiteite ingedien

Vakgebied	Stellenbosch		Pretoria		Potchefstroom		Oranje-Vrystaat		Totaal	
	Afr.	Eng.	Afr.	Eng.	Afr.	Eng.	Afr.	Eng.	Afr.	Eng.
Chemie	68	8	56	57	81	14	73	3	278	86
Fisika	56	18	66	41	29	8	15	6	166	73
Geologie	0	24	13	34	3	6	22	20	38	84
Dierkunde	3	46	8	41	37	27	6	9	54	123
Plantkunde	29	4	34	17	19	2	6	7	88	30
Landbouwetenskappe	185	137	278	115	—	—	56	27	519	279
Geneeskunde	13	3	14	25	—	—	2*	—	29	38
Ingenieurswese	33	10	70	36	—	—	—	—	103	46
Sielkunde	62	9	95	22	48	8	24	5	229	44

*Die Mediese Fakulteit het toe slegs begin.

TABEL 8

Proefskrifte en verhandelings 1974-1978 aan vier Afrikaanse universiteite

Vakgebied	Stellenbosch		Pretoria		Potchefstroom		U. O.V.S.		R.A.U.		Totaal	
	Afr.	Eng.	Afr.	Eng.	Afr.	Eng.	Afr.	Eng.	Afr.	Eng.	Afr.	Eng.
Chemie	15	11	13	15	33	2	24	2	20	9	105	39
Fisika	13	13	8	11	16	8	3	1	10	3	50	36
Geologie	5	14	10	10	3	1	19	5	4	1	41	31
Geneeskunde	11	25	12	4	—	—	16	8	—	—	39	37

word. Die reëlingskomitee laat dit dikwels aan die aanstaande referent oor om te besluit in watter taal die voordrag kan plaasvind. Ek meen dat so 'n uitnodiging duidelik moet aandui of daar buitelanders as gaste teenwoordig sal wees en of daar tolkdienste beskikbaar is. In laasgenoemde geval sal die outeur dus groter vrymoedigheid hê om Afrikaans te gebruik.

Dit is nogtans interessant om net na een voorbeeld in hierdie verband te kyk en wel na die S.A. Chemiese Instituut se konferensie (waar daar nie tolkdienste beskikbaar was nie) in 1980. In tabel 9 word die inligting weergegee.

By nasionale konferensies en byeenkomste verander die prentjie egter geheel en al en behoort tweetaligheid gehandhaaf te word. In die praktyk is die gebruik van Afrikaans by sulke geleenthede dikwels minimaal, en dit kan maar net aan die adres van Afrikaanstaliges gerig word.

8. WAAROM SO MIN ARTIKELS IN AFRIKAANS?

Die vraag ontstaan nou watter faktore werk stremmend in op die publikasie van navorsingsresultate in Afrikaans?

8.1 Terminologie

Daar is genoeg bewys dat die terminologie vandag nie 'n struikelblok is nie. Dit is te danke aan verskeie baanbrekers wat bydraes gemaak het ten opsigte van

TABEL 9

Aanbieding van referate by die S.A.C.I. se konferensie in 1980

Getal persone geregi-streer	Getal buite-landers	Lesings tydens volle sittings, alles Engels	Plakkaatlesings	
			Engels	Afri-kaans
268	10	15	91	11

die vakterminologie. Ons het 'n chemie-woordeboek wat nou weer bygewerk word, die meerderheid van proefskrifte en verhandelings aan ons Afrikaanstalige universiteite is darem nog in Afrikaans, wat dus bydra tot die vakterminologie, en dan het die eerstejaarhandboek in Chemie vir 'n absolute deurbraak en hoogtepunt gesorg en ook 'n groot bydrae tot die terminologie gemaak.

8.2 Publikasiemedie

Soos reeds uitgewys is, bestaan daar voldoende tydskrifte vir die oordrag van inligting, en veral met die nuwe bedeling van die vaktydskrif naamlik die S.A.

Tydskrif vir Chemie is nuwe geleentheid geskep.

Proefskrifte en verhandelings kan ook in Afrikaans aangebied word en so ook referate by konferensies.

Die vraag ontstaan nou waarom publiseer die Afrikaanstalige chemikus nie of net met uitsondering in Afrikaans?

In die eerste plek is die mees algemene antwoord op hierdie vraag – en ek dink daar is eenstemmigheid hieroor – die volgende: die chemikus wil sy werk van gehalte aan 'n groter gehoor bekend stel sodat hy daarvoor nasionale en internasionale erkenning kry. Dit dien nie net vir hom as stimulus nie maar so word 'n wye spektrum van kommunikasie bewerkstellig en weder-sydse insette verhoog.

In die tweede plek beweer sommige chemici ook dat dit vir hulle makliker is om in Engels te skryf omdat al die handboeke en ander literatuur in Engels is. Hierdie argument hou myns insiens nie steek nie, en daarom wil ek my net tot die eerste punt beperk.

Wanneer dit om wye nasionale en internasionale erkenning gaan, ontstaan die vraag weer of wêreldwye dekking deur ekserpdienste (soos wat ons tydskrifte wel geniet) dan nie hierdie behoefte bevredig nie.

In hierdie verband wil ek net vir 'n oomblik teruggaan na die *S.A. Tydskrif vir Chemie*. Daar is vroeër uitgewys dat daar sedert 1977 net 5 artikels in Afrikaans daarin verskyn het en 'n sekere outeur by al vyf betrokke was. Ek het aan hom bogenoemde vrae gestel en sy antwoord was dat Afrikaans net so 'n plek soos ander tale as publikasiedmedium het, dat hy geen probleem met terminologie of publikasiedmedium het nie en dat dit op grond van die getal navrae uit die buiteland vir herdrukke van sy artikels blyk dat dit internasionale erkenning geniet.

Soos voorheen aangetoon, is hierdie Afrikaanse artikels (met Engelse opsommings) wel in *Chemical Abstracts* opgeneem. Ek weet egter nie of die feit dat hierdie artikels nie volgens *Science Citation Index* gesitueer word, dalk te wyte is aan die kommunikasiegaping as gevolg van die taal nie.

Daar moet in elk geval besef word dat navorsingspublikasies van internasionale gehalte 'n baie belangrike bydrae lewer tot die beeld van ons land in die internasionale wetenskaplike en tegnologiese gemeenskap – 'n forum wat nie langs die gewone politieke en diplomatieke kanale bereik kan word nie. Hierdie kommunikasiekaanal moet steeds in stand gehou en uitgebou word deur 'n kommunikasietaal wat dit sal bevorder. Die Afrikaanstalige chemikus wat dus publiseer om internasionale erkenning te kry, doen dit dus seker nie bloot om selfsugtige redes of uit miskenning van sy taal nie.

Terwyl hier verduidelik is waarom soveel navorsingsartikels in Engels gepubliseer word, ontstaan die vraag waar staan die Afrikaanstalige chemikus en veral lede van die Akademie dan nou in die lig van die doelstellings van die Akademie? As lid moet jy hierdie doelstellings tog nastreef. Hoe meet jy jou nou hieraan, en hoe word jy gemeet ook wanneer dit by toekennings kom?

Ek glo ons voel almal sterk oor die bevordering van Afrikaans en oor die uitvoering van die doelstellings van die Akademie. 'n Mens moet egter realisties wees,

sake in perspektief sien en die regte platform en geleentheid benut vir die doeltreffendste resultate. Daar lê inderdaad 'n belangrike taak vir die skeikundige in hierdie verband voor. As die Afrikaanse chemievaktaal nie lewend gehou word en gebruik word nie, sal dit stagneer en verdwyn. Hierdie vaktaal bevind hom in die randwoordeskat, en net deur die gebruik en ontwikkeling daarvan kan dit lewend gehou en uitgebou word en selfs 'n bydrae maak tot die kernwoordeskat.

Wat presies is ons opdrag nou in hierdie verband? Dit is aangeleentheid wat nou verdere aandag moet geniet en ernstig bespreek moet word. Daar is sekere terreine waaraan veral aandag gegee sal moet word vir die uitbou van Afrikaans. Sulke terreine sluit onder andere in:

- Popularisering van chemie ten opsigte van 'n groter chemie-, „bewustheid” by die jeug, onder andere deur Afrikaanse populêr-wetenskaplike artikels (dit is nie net 'n taak vir opvoedkundiges nie).
- Groter gebruik van Afrikaans by nasionale konferensies, byeenkomste, ens., met ander woorde groter gebruik van Afrikaans as kommunikasietaal, ook op werkersvlak tussen chemici.
- Groter ondersteuning en uitbou van die pogings van chemie-handboeke in Afrikaans vir gebruik aan universiteite, ook op meer gevorderde vlak (in hierdie verband moet weer eens groot waardering en dank aan die skrywers van die eerstejaarhandboeke in chemie gebring word).
- 'n Poging tot groter gebruik van tolkdienste by internasionale konferensies in Suid-Afrika.
- Verdere steun aan pogings om oorsigsartikels in Afrikaans, veral in die *Tydskrif vir Natuurwetenskappe* te publiseer (die Bestuur van die Afdeling Chemie gee indringende aandag hieraan).
- Groter pogings om verslagdoening in Afrikaans te bevorder.
- Groter pogings om proefskrifte en verhandelings in Afrikaans te bewerkstellig.

Op die vraag „Waarom sou die chemikus in Afrikaans publiseer?” antwoord ek dus omdat hy graag sy moedertaal wil handhaaf en dit wil bevorder in die lig van sy gebondenheid aan 'n Afrikaanse volk. Hieroor sal ons waarskynlik saamstem, maar oor die presiese metodes kan ons dalk verskil. Dit is egter 'n poging om die wiele aan die rol te sit vir 'n sinvolle gesprek.

9. LITERATUURVERWYSINGS

1. LANGENHOVEN, C.J. In *Pleidooie in belang van Afrikaans Deel 2*, Nienaber, P.J. en Heyl, J.A. samestellers. Rede voor die vyfde jaarvergadering van De Zuid-Afrikaanse Taal, Letteren en Kunst in 1914, pp. 131–166.
2. BRINK, C. VAN DER MERWE. In *Afrikaans dit is ons erns*. Referaat tydens jaarvergadering van die S.A. Akademie vir Wetenskap en Kuns in 1975 (Die Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns) pp. 13–28.
3. Gesamentlike katalogus van proefskrifte en verhandelinge van die Suid-Afrikaanse Universiteite. Saamgestel deur die Ferdinand Postma-biblioteek, P.U. vir C.H.O.